

ФУНДАМЕНТАЛЬНА ЕКОЛОГІЯ В ЯКОСТІ ОПОРИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

*В.І. Шанда, О.І. Демченко,
Л.М. Чернова, В.П. Ржепецький*

В змістові та напрямках сучасної екологічної освіти у вищих навчальних закладах, та, особливо, у педагогічних, недостатньо акцентується фундаментальна екологія. Визначальні концепції екологічної освіти: 1) ортодоксальна, сутнісно екологічна, що окреслює певний об'єм екологічних знань кожного рівня освіти (принципи, закони, методи, напрями екології - всі теоретичні та прикладні аспекти); 2) природоохоронна, в межах якої: а) обґрунтовуються екологічні основи охорони оточуючого середовища, рослинного та тваринного світу, біосфери в цілому, б) дається достатньо широка інформація про наслідки діяльності людини та висвітлюються шляхи та способи оптимізації середовища; 3) психологічна, котра: а) включає психологічні, емоційні, етико-моральні аспекти взаємодії людини та природи, б) спрямована на спростування феноменів жорстокою поведінки людини в природі, бездумного ставлення до неї, марнотратства в ній, в) захоплює загальні проблеми гуманізму, з пропагандою ідей добра, гуманістичних настанов мислення, сприймання світу та діяльності в ньому; 4) інтегративна або системна, що є ідеальною парадигмою для сучасної екологічної освіти на Україні та поєднує напрями, підходи ортодоксальної, природоохоронної та психологічної концепцій - мають по різному, специфічно вписувати в себе уявлення про фундаментальність взаємодій людини і природи, фундаментальні рівні екологічних досліджень.

Всі ці концепції екологічної освіти практично реалізуються у вищій спеціальній та загальній освіті на основі інформаційної та евристичної системи, проте

остання потребує ще глибокого осмислення, значних зусиль для методологічного обґрунтування та розробки спеціальних методик.

Фундаментальна екологія є надтеорією екологічної науки, сукупністю узагальнених екологічних знань, законів, принципів, сферою діяльності науковців-екологів і може диференціюватися та оцінюватися по різному. Глибоке усвідомлення того, що розвиток фундаментальних досліджень є: 1) необхідною умовою розширення горизонтів бачення в будь-якій науці; 2) свідчення певного рівня її зрілості; 3) показником можливості створення наукової картини світу, щодо об'єктів, явищ і процесів, які вивчаються цією наукою; 4) передумовою та стимулом усвідомлення науковцями значення своїх розробок і пошуків дозволить зробити вагомий внесок в теорію екологічної освіти, перевести її на якісно новий рівень.

Всеосяжність фундаментальних понять (система, хаос, структура, компонент, елемент, речовина, дискретність, симетрія, управління, модель, алгоритм) властива природничим наукам і фундаментальній екології, дозволяє в екологічній освіті: 1) розширювати горизонти бачення сучасного та майбутнього людства; 2) формувати цілісні картини світу.

Формування загальної культури та масової свідомості з позицій фундаментальної екології вимагає: 1) спростування стереотипів невичерпності природних ресурсів, можливостей діяльності людини в природі та компенсації порушень оточуючого середовища; 2) досягнення та доказів розуміння: а) екологічної, а часто економічної, недоцільності багатьох здійснених в минулому гео- і гідротехнічних промислових проєктів; б) наслідків сумновідомої філософії та настанов "панування" над природою, її перетворення, "нечekanня" милостей від неї.